

סדר נשים

(כתבה ל-YNET שלא זכתה לראות אור, זוכה כאן לפרסום ראשון)

מאת חנה פנחסי*, אפרת, מנחת בית המדרש "חידר משלך" במכון שלום הרטמן

השבוע, בעיצומן של ההכנות לפסח, שתי קבוצות של נשים בצפון וגם בדרום יערכו לעצמן 'סדר נשים'. זו תהיה הזדמנות עבורן - דתיות וחילוניות בכל הגילאים - להתכנס ולהתכונן לחג יחד עם חברות לבית מדרש נשי. זה יהיה חגיגי, עם כוסות יין ואוכל טוב (על טהרת החמץ!) גולת הכותרת תהיה הגדה שהן עצמן חיברו.

אז על מה הן כותבות? הן מספרות על יציאת מצרים של עצמן. על האימהות שלהן, ועל משמעותו של פסח בארץ הזאת, כנשים, והכל בהשראת ההגדה המסורתית.

'יוצאת ממצרים' כותבת חגית אקרמן בהגדה של 'ניגון נשים':

לא ביד חזקה / ולא בזרוע נטויה / ולא ובמורא גדול ולא ובאותות / ולא ובמופתים / אלא בהיסוס, בצעדים קטנים, בהולת חושך ברוך / בדבקות / ובכוונה / ובדיוק / ובאהבה / נושאת סימנים קטנים כמו קמטי הזמן העובר, וחילופי עונות, גופי המשתנה, פניני געגועי, ועצירות רבות לשאול מה // יוצאת ממצרים.

כנשים הן מביטות שוב אל "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ" המסורתי שתבועים בו האב והבן, וכאמהות מול בנותיהן הן פותחות שיחה אחרת, הנוספת אל ה'הִגַּדְתָּ'. ראו מה מציעה **שרונה זילברשטיין** (מדולג):

"ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" והגדת לבתך ביום ההוא לאמר:

הגידי לה: היי למדנית וסקרנית, היי מעורה ופעילה.. **כברוריה.** /

הגידי לה: תתאמצי! תשקיעי! תתמסרי! אל תוותרי! **כאשה הגדולה משונם.** /

הגידי לה: תהיי בעלת דעה. אמרי את דעתך. אל תשבי על הגדר. עשי מעשה. **כיהודית.** /

הגידי לה: אל תעמדי מנגד - הצילי נפש בעולם, ובכך תצילי עולם ומלואו. **כבת פרעה.** /

הגידי לה: אל תתני לאיש לעשות בגופך וביופיך כחפצו. **כנשתי.** /

הגידי לה: התפללי, שאלי את שעל ליבך. **כחנה.** /

הגידי לה: תכנני, חשבי רחוק. ראי את הנולד. עשי לך תחבולות. **כאסתר.** /

הגידי לה: כבדי את אבותיך ואימותיך, נצרי את מורשתם. **כאימד.** / אם תרצי, הרי לך הגדה".

יש בהגדות האלה של הנשים תנועה מתמדת בין אמירה אישית מאד כמו הדברים התמציתיים שכותבת מרים תמיר על הסימנים: "התקדשתי / התרחצתי / התרפסתי / נחציתי / וחציתי / ושוב התרחצתי / רציתי להגיד / אך לא מצאתי / לא יצאתי / המרור נכרך אחרי / ניסיתי להצפינו / אך הוא לא צף / ועלה על השולחן / האם לברך / או להלל / נתרציתי".

לבין כתיבה ממבט רחב יותר כמו המדרש (שוב מקוצר, מצטערת) של **חגית ברטוב** שכתבה להגדה של בית מדרש 'עיתות' במרכז יעקב הרצוג:

”וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קִלְנוּ – זֶה קוֹלָהּ שֶׁל שְׂרָה אֲמֵנוּ שְׂצִוּוּהָ הַקַּב"ה לְאַבְרָהָם לְשׁוֹמְעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָהָם, ... כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיךְ שָׂרָה, שְׁמַע בְּקוֹלָהּ.. וַיֵּרָא אֶת עֲנָוִינוּ – זֶה עֲוֹנֵייהָ שֶׁל חַנָּה שֶׁנֶּאֱמַר: וַתִּדְרֹךְ נֶדֶר וַתֹּאמֶר, ה' צָבָאוֹת אֱ-ס-רָאָה תִרְאָהּ בְּעֵינֵי אֲמָתְךָ וְאֶת עַמְלָנוּ – אֵלּוּ נִשְׁוֹת הַחֵיִל שֶׁאֵינָן נַחוֹת לְרַגַע שֶׁנֶּאֱמַר: הִיָּתָה, פְּאֻנִיּוֹת סוֹחֵר; מִמְּחָקָה, תִּבְיָא לְחֻמָּה. וְאֶת לְחֻצְנוּ – זֶה הַלְחָץ הַמוֹשָׁתֵק הַמַּחֲכָה בְּלִבָּן שֶׁל נָשִׁים לְהִיגָאֵל.. וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה, וּבְזֶרַע נְטוּיָה, וּבְמִרְאָ גְדֹל, וּבְנֵאֻתוֹת וּבְמִפְתֵּי. עֵתִיד הַקַּב"ה לְהוֹצִיא אֶת הַנָּשִׁים כּוֹלָן מִכָּל שְׁעֲבוּדֵי מִצְרַיִם וְשָׂאֵר שְׁעֲבוּדִים בְּהֵם הֵן נִתּוֹנוֹת, לֹא עַל יְדֵי מְלָאָךְ, וְלֹא עַל יְדֵי שְׂרָף, וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, אֶלָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ”.

אבל המבט הוא גם החוצה. המשתתפות ב'סדר נשים' לא יכולות ולא רוצות להתעלם מההקשר החיים כאן ועכשיו. **רחל ברזלי**, אמא של חייל קרבי, מקבוץ סעד שבעוטף עזה כותבת לאביבה שליט:

”נקרעת מכאב לב / מחוסר אונים / וגעגוע. / משוועת כל לילה / אל השחר כי יפציע. / בוערת באש האימה / החידלון / והתעתוע. / היגמר הסיוט / ומתי? מי יודע. / חג חרות, וחג הדרור ובנד כלוא בשבי, בבור. // מחלון ביתי שאל עזה צופה // שולחת חיבוק וחיזוק אליך, שם במצפה. / ומאחלת שחוט המשי הדק / שמרחמך אל ליבו של בנד נמשך / חומות אדישות ואטימות יבקיע / עד שגלעד הביתה יגיע.”

אבל יש גם מחשבה עקרונית יותר. אסתר פיישר כתבה על ההיפוך שיש בסיפור שבהגדה על החכמים המסבים בבני ברק. שם תלמידים צעירים נוזפים בחכמים המבוגרים שנסחפו בלימוד, בשיחה ומחשבה סוערת ושכחו קריאת שמע של שחרית. כמעט גלשו, כמעט נפרצה המסגרת. אולי שם טמונה החירות: בהחלפה של התפקידים, (כמעט) ערעור המסגרת. בעיני, סדרי הנשים האלה הם הזמנה למחשבה על הערעור המבורך הזה, על חירות המחשבה, זו שתיגע בקושי, בכאב, ותנסח בכוחות מחודשים את החלומות העתיקים.

אחרי ערב קסום כזה חוזרות הנשים הביתה אל ליל הסדר האמיתי בחיק המשפחה, כמו כל עם ישראל אבל אליו הן מגיעות כשהנפש פקוחה יותר, מעוררת וכמהה. כדאי לקוות שהן יביאו אל השיחה הקולחת בשולחן של משפחתן משהו ממה שכתבו או שמעו, והדברים יהדהדו ויחלחלו אל כולם.

ובינתיים, בשבוע הלחץ הזה - אני מכירה את זה מעצמי - לרגעים בין מגירה למגירה אני מתיישבת ליד המחשב ומציצה לעולם. אם גם אתם גונבים רגע כזה של חירות הנה הזדמנות להקשיב לקולות שיכינו אתכם לחג **מצפון** וגם **מדרום**. ומי שגאל אותנו מעבדות לחירות הוא יגאל אותנו בקרוב. אמן.

חנה פנחסי, דוקטורנטית במחלקה למגדר באוניברסיטת בר אילן, ומנחת בית המדרש "חידר משלך" במכון שלום הרטמן.